

Geçmiş ve gelecek mahlukatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan "intizam", "nizam", "malumiyet", "meşhudiyet", "taayyün" ve "evamir-i tekviniye" kavramlarını açıklar mısınız?

Hayat-ı Manevi: Eşyanın, Allah'ın ezeli ilminde ince ve latif bir hayata mazhar olması demektir. Hayatın mazi ve müstakbeli kuşatan kader üzerinde de bir tecellisi vardır. **Hayat** sadece zaman ve mekan ile kayıtlı değildir. Hayatın her alemde ve her mahlukat üzerinde bir çeşit tecellisi vardır. Ama bu tecelli keyfiyetleri her alemin keyfiyetine göre cereyan ediyor. Yani maddi alemlerde tecelli eden hayat ile kader levhaları üzerinde tecelli eden hayat, keyfiyet olarak aynı değildir.

Çekirdekte hayat ince ve latif olarak tecelli ederken, çekirdekten hasıl olan ağaç ve gövdesinde hayat daha kesif ve maddi olarak tecelli eder. Yani hayatın da kesafet ve letafet olarak tecelli şekilleri başka başkadır. Çekirdek bir nevi kader levhalarının maddi alemde müşahhaslaşmış şekli gibidir. Somutlaşmış kader olan çekirdekte hayat nasıl ince ve latif olarak tecelli ediyor ise, aynı şekilde kaderde de hayatın keyfiyetini bilmediğimiz ince ve latif bir tecelliyatı vardır.

Madem kaderde bir hayat tecellisi var, öyle ise mahlukat vücuda çıkmazdan evvel, kaderdeki ahvalinde de hayata mazhardır. Yani mevcudat canlı ve hayatlı kader levhalarından cismani aleme intikal etmiştir. Bu yüzden kaderdeki mevcudatın ilmi vücutları asıl ve cevherdir, maddi ve cismi halleri ise suret ve kışkırlardır.

İntizam, malumiyet, meşhudiyet, evamir-i tekviniye ve taayyün, bu manevi hayatın birer tezahür ve tecellilerinden ibarettir. Kainattaki intizam, bilinir ve görünürlük bu manevi hayatın maddi alemde tecelli etmesidir.

Genelkurmay karargahındaki umumi mevzuat kitabı, ordu ve kışlalarda intizam ve emir komuta şeklinde tezahür ediyor. Şayet o kitap canlı ve kararlı olmasa, ordu ve kışlalarda tesirini ve tezahürünü göstermezdi denilebilir.

Tabirde hata olmasın, kader levhası da kainatın canlı ve kararlı bir kitabı hükmünde olup, kainatta ne kadar nizam, ahenk, taayyün ve emir komuta varsa, hepsi esasını ve özünü bu kitaptan alıyorlar diyebiliriz.